

EHKÄPÄ-

EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ KUULUU KAIKILLE

Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma

v. 2022-2025

**Forssan seudun
EPT-VERKOSTO**

Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto

1. Ehkäisevä päihdetyö

1.1 Yleistä

1.2 Laki ohjaa kuntien työtä

1.3 Ehkäisevän työn koordinaatio Forssan seudulla

1.3.1 Yhdyshenkilöverkosto

1.3.2 Yhdyshenkilöiden tehtävät

1.3.3 Pakka -työ

2. Ehkäisevä työ kuuluu kaikille

3. Tavoitteet vuosille 2022-2025

Johdanto

Päihdehaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tehtävää työtä ohjaa **laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015)**. Lain piiriin kuuluvat alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden (kuten lääkkeiden väärinkäyttö ja muuntohuumeet sekä sähkösavuke ja muut nikotiinituotteet) sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisy.

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (2015) linjaa kunnissa ja alueilla tehtävää lakisääteistä työtä toimintaa vuoteen 2025. Toimintaohjelma nostaa esille mahdollisuuksia tehdä vaikuttavaa, laaja-alaista sekä kustannustehokasta ehkäisevää päihdetyötä käytännössä. **Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman väliarviointi ja tehostettavat toimet vuoteen 2025** on julkaistu huhtikuussa 2021.

Lain ja toimintaohjelman tavoitteena on

1. edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa
2. varmistaa ehkäisevän päihdetyön edellytykset koko maassa
3. tukea erityisesti kuntien ja alueiden työn kehittämistä ja tehostamista.

Ehkäisevää päihdetyötä tekevät kunnat, alueet, järjestöt, yritykset ja yhteisöt. EPT-laki säätelee ne toimet, jotka jokaisessa kunnassa tulee vähintään toteuttaa ehkäisevän päihdetyön järjestämiseksi. Muilta osin kunta voi päättää päihdetilanteensa huomioon ottaen, millä tieteelliseen näyttöön perustuvilla menetelmillä ja hyvillä käytännöillä sekä missä laajuudessa ehkäisevää päihdetyötä käytännössä tehdään. (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, 2015)

Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa (2015) todetaan, että **ehkäisevä päihdetyö voi olla kattavaa, vaikuttavaa ja kustannustehokasta vain**, jos työtä tehdään seuraavien painopisteiden mukaisesti:

1. ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa
2. haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveyspolitiikan tueksi
3. riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa

4. paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä
5. haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä
6. ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista.

Kunta määrittelee ehkäisevän päihdetyön **tavoitteet, toimenpiteet ja resurssit osana kuntastrategiaa ja hyvinvointikertomusta**. Kunnallisen tai alueellisen ehkäisevän päihdesuunnitelman laatiminen ja yhdistäminen kunnan/seutukunnan hyvinvointikertomukseen on esimerkki hyvästä käytännöstä, jolla voidaan tukea verkostomaisen työn johtamista ja yhteensovittamista.

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) Päihde- ja riippuvuusstrategia linjaa ehkäisevän päihdetyön yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030. Terveiden ja hyvinvoinnin (THL) laitos vastaa valtakunnallisesti ehkäisevän päihdetyön koordinoinnista ja ohjauksesta. Aluehallintovirastojen tehtäviin kuuluu ohjata toimialueensa ehkäisevää päihdetyötä, suunnitella ja kehittää sitä yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa sekä tukea toimialueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä. Tulevaisuudessa hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveyspalveluissa tehtävä ehkäisevä työ täydentää kuntien ehkäisevää päihdetyötä. Alueet tukevat jatkossa alueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön tehtävissä yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa. Ehkäisevä päihdetyö säilyy kuntien vastuulla sen jälkeen, kun hyvinvointitoimialueet aloittavat toimintansa vuonna 2023. Myös hyvinvointialueelle tulossa ept-vastuuta ept-lain päivittämisen myötä. (Päihde- ja riippuvuusstrategia, 2021).

Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto seuraa millaisia vaikutuksia muuttuvat maailmantilanteet tuovat tulevina vuosina ja ottaa ne huomioon toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

1. Ehkäisevä päihdetyö

1.1 Yleistä

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (ept-laki 523/2015) tavoitteena on edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa varmistamalla ehkäisevän työn toimintaedellytykset koko maassa sekä tukemalla erityisesti kunnissa ja alueilla tehtävän työn kehittämistä ja tehostamista.

Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen ja muiden toiminnalliset riippuvuuksien aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä kuuluu kunnalle.

Käytännössä ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Sen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja niin päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen kuin yhteiskunnallekin. Työn tavoitteena on myös lisätä ymmärrystä päihteiden käytöstä ja niihin liittyvistä ilmiöistä sekä edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä asioissa. Ehkäisevä työ kuuluu kaikille. On tarkoituksenmukaista, että jokaisella työntekijällä, toimialastaan tai työstä riippumatta, on käytössään riskien kartoittamiseen tarvittavat välineet sekä tieto tuki- ja jatkohoitopalveluista.

Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan vaikuttamalla:

- päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin
- päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin
- päihteiden käyttötapoihin, saatavuuteen, tarjontaan ja haittoihin.

(Ehkäisevä päihdetyö – Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet- THL)

1.2 Laki ohjaa kuntien työtä

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhteydessä laki ehkäisevästä päihdetyöstä uudistetaan koskemaan kuntien lisäksi hyvinvointialueita (HE56/2021). Uudistetun lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2023.

Lain mukaan kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimittää tehtävistä vastaavan toimielimen sekä edistää toimia eri hallinnonaloilla. Toimielin voi toimia esim. kuntayhtymän sisällä monialalaisena yhteistyönä.

Toimielimen tehtävänä on:

- 1) huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;
- 2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;
- 3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä;
- 4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimissa sekä elinkeinotoimissa;
- 5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitettujen kunnan toimien sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (693/1976) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa.

Kunnan ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä terveydenhuoltolain (1326/2010) 11 ja 12 §:ssä säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

Lisäksi suositusten mukaan monialaiseen toimintaan perustuva ehkäisevä päihdetyö tarvitsee **koordinaatiota**. Tavallisimmin paikallista toimintaa nimetään koordinoimaan ehkäisevän päihdetyön **yhdyshenkilö**, joka toimii kuntatasolla. 91% Suomen kunnista ehkäisevää päihdetyötä koordinoi nimetty yhdyshenkilö (Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa ovat vahvistuneet – tuloksia vuosien 2020 ja 2016 kuntakyselyistä). Tulevaisuuden ehkäisevää päihdetyötä ennakoitimenetelmällä hahmotelleet asiantuntijat arvioivat koordinaattorin tehtävän kunnissa ensisijaisen tärkeäksi ehkäisevän päihdetyön kokonaisuuden tehokkaan hoitamisen kannalta. (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, 2015.)

Tällä hetkellä Forssan seudulla toimii Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto. Verkostoon kuuluvat edustajat jokaisesta kunnasta sekä EHYT ry:stä, FSHKY:n A-klinikalta, terveyden edistämistyöstä, opiskelija- ja kouluterveydenhuollosta ja poliisin Ankkuri-tiimistä.

Taulukko 1. Lakisääteinen toiminta kunnissa (tilanne 1-2021)

Kunta	Toimielin (5 §)	Yhdyshenkilö	Seutukoordinaatio/ yhdyshenkilöverkosto
Forssa	Työllisyys- ja elinvoimalautakunta	X	X
Humppila	Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön	X	X
Jokioinen	Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön	X	X
Tammela	Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto	X	X
Ypäjä	Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön	X	X

1.3 Ehkäisevän työn seudullinen koordinaatio Forssan seudulla

Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön koordinaatiosta vastaa seudullinen yhdyshenkilöverkosto. Ehkäisevää työtä on Forssan seudulla tehty verkostomaisesti eri tavoin vuodesta 2003 alkaen. Nykyinen yhdyshenkilöverkosto-malli on ollut käytössä vuodesta 2004.

1.3.1 Yhdyshenkilöverkosto

Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto huolehtii seutukunnallisen yhteistyön toteutumisesta, tiedon välittämisestä sekä toiminnan kehittamisestä. Verkosto tukee omalla toiminnallaan kunnissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä mm. viestimällä, tekemällä seutukunnallista yhteistyötä laajasti eri toimijoiden kanssa ja järjestämällä koulutusta kuntalaisille ja työntekijöille.

Yhdyshenkilöverkostoon kuuluu kuntien, hyvinvointikuntayhtymän, järjestöjen ja poliisin edustajia (taulukko 2). Ryhmä kokoontuu 8-10 krt vuodessa.

FSHKY

Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä tuottaa sosiaali- ja terveyspalvelut, päihde- ja mielenterveys palvelut sekä ympäristöterveydenhuollon Forssa, Humppilan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän alueella.

EHYT ry

Seudullinen ehkäisevä päihdetyö tekee tiivistä yhteistyötä myös valtakunnallisesti, tärkeimpänä yhteistyökumppaninaan EHYT ry. EHYT ry:n Etelä-Suomen asiantuntija on yhdyshenkilöverkoston jäsen.

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry toimii koko maassa ja koko väestön parissa terveiden elämäntapojen edistämiseksi. Työ ulottuu lapsista ja nuorista työ-

ja eläkeikäisiin. EHYT ry panostaa tehokkaaseen yhteiskuntavaikuttamiseen, mutta ennen kaikkea myös vahvaan läsnäoloon ja ihmisten kohtaamiseen elämän eri alueilla. EHYT ry toimii myös päihdetyötä tekevien järjestöjen yhteistyön koordinaattorina.

Alkoholiin, tupakkaan ja huumeisiin liittyvän ehkäisevän työn ohella EHYT ry ehkäisee pelaamisesta syntyviä haittoja. Samalla se vaikuttaa koko yhteiskuntamme hyvinvoinnin kehittämiseen.

ANKKURI-tiimi

Ankkuri on Hämeen poliisilaitoksella, Forssan poliisiasemalla, toimiva seudullinen moniammatillinen tiimi, johon kuuluu poliisi, sosiaalityöntekijä ja psykiatrinen sairaanhoitaja.

- Poliisin tehtäviin kuuluu alaikäisten tekemien rikosten selvittäminen. Näihin sisältyvät myös alle 15-vuotiaiden nuorten tekemien rikosten tutkin ja nuorten puhuttelu. Poliisin vastuulle kuuluu lisäksi lähisuhde- ja perheväkivallan esitutkinta.
- Sosiaalityöntekijä vastaa sekä alaikäisten rikostentekijöiden että perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevien lastensuojeluilmoitusten käsittelystä ja lastensuojelutarpeen selvittämisestä. Sosiaalityöntekijä arvioi kokonaisvaltaisesti perheen tilannetta ja ohjaa tarkoituksenmukaiseen avun piiriin
- Psykiatrinen sairaanhoitaja arvioi asiakkaiden mielenterveyden tilaa ja päihteidenkäyttöä sekä mahdollista hoidon ja tuen tarvetta. Hän huolehtii siitä, että heidät ohjataan tarvittaessa eteenpäin oikeanlaisiin palveluihin. Psykiatrinen sairaanhoitaja tapaa asiakkaita yksilökäynneillä sekä toimi työparina lastensuojelun asioiden käsittelyssä.
- Tiimin tavoitteena on myös sisäisen turvallisuuden lisääminen moniammatillisella yhteistyöllä.

Taulukko 2. Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto 3-2022

1.3.2 Yhdyshenkilöiden tehtävät

Kunnan ehkäisevän päihdetyön perusrakenteita on ehkäisevän päihdetyön koordinaatiosta käytännössä vastaava tahon esim. ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön tai koordinaattorin nimeäminen. **Yhdyshenkilön tehtäviin kuuluu:**

1. Paikallisena ehkäisevän päihdetyön asiantuntijana toimiminen kunnassa tuntien aiheeseen liittyvät keskeiset lait, linjaukset ja kriteerit sekä menetelmät, työkalut ja aineistot
 2. Yhteistyöstä huolehtiminen ja ajankohtaisen kuntakohtaisen informaation jakaminen kuntapäätäjille ja kunnan eri toimialoille
 3. Verkostotyön tekeminen mm. sosiaali- ja terveydenhuollon, oppilashuollon, oppilaitosten, vapaa-aikatoimen, poliisin, järjestöjen ja seurakuntien kanssa (esim. koulutukset, tapahtumat, yhteiset toimintatavat).
 4. Yhteistyö myös alkoholi- ja ympäristöterveydenhuollon tarkastajien sekä alkoholia, tupakkatuotteita ja rahapelejä tarjoavien elinkeinojen edustajien kanssa (ks. Pakka-työ)
 5. Paikallinen kontakti seudun (tulevan hyvinvointialueen), aluehallintoviraston ja THL:n Pakka -kehittäjäverkoston välillä.
- (Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma, 2015.)

1.3.3 Pakka-työ

Forssan seudulla ehkäisevää päihdetyötä ohjaa osaltaan Pakka-työ. [Paikallinen alkoholipolitiikka-toimintamalli \(Pakka\)](#) on suomalainen sovellus päihdehaittoja ehkäisevälle paikalliselle työlle. Sitä on toteutettu useiden vuosien ajan alkoholihaittojen ehkäisyyn liittyen ja se on levinnyt useille alueille Suomessa. Toimintamallia on laajennettu tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn näkökulmilla.

Paikallistoiminta on yhteisötoimintaa, joka pyrkii muuttamaan yhteisöjä ja ympäristöjä, ja sitä kautta ohjaamaan ja tukemaan yksilön ratkaisuja terveyttä ja hyvää elämää suojaavaan suuntaan.

Päihdehaitat kohdataan ja pitkälti maksetaan paikallisella tasolla.

Pakka-toimintamallissa korostuu laaja yhteistyö avaintoimijoiden kesken. Tavoitteena on saada viranomaisten virallisen kontrollin rinnalle yhteisön sosiaalinen kontrolli.

Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto koordinoi Pakka-toimintaa:

- Koulunpäätöspäivän alla yhdeksäsluokkalaisille ja heidän huoltajilleen jaetaan kotitiedote, koskien alaikäisten alkoholikokeiluja ja alkoholin välittämistä alaikäiselle
- Ostokokeet (tavoitteena toteuttaa n. neljän vuoden välein)
- Päihdetilannekyselyt (tavoitteena toteuttaa n. neljän vuoden välein)
- Forssan seudulla kokoontuu anniskelutyöryhmä ja tarjontatyöryhmä. Ryhmien toiminnan perustana on tieto kunnan tai alueen päihdetilanteesta.
- Erityistä huomiota kiinnitetään etenkin anniskeluun ja myyntiin liittyviin haasteisiin. Käytännössä ryhmissä suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä elinkeinon ja viranomaisten kanssa toimenpiteitä, joiden tavoitteena on alkoholia, tupakkaa ja rahapelejä ohjaavan lainsäädännön toteutuminen ja haittojen minimointi.

(Käsikirja yhdessä toteutettavaan Pakka-toimintamalliin, 2013). [Pakka-toimintamalli ehkäisevään päihdetyöhön - THL](#)

2. Ehkäisevä työ kuuluu kaikille

Ehkäisevä työ kuuluu kaikille. Ehkäisevää työtä on terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen toimet silloin, kun ihmisen elämässä ei tunnusteta tai havaita erityisiä riskejä tai huolia. Kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden rooli edistävän työn tekijänä on merkittävä ja niiden rakenteisiin sisältyykin jo luonnostaan suuri määrä päihde-, mielenterveys- ja pelinongelmilta ehkäiseviä palveluja, toimintoja ja ratkaisuja. Tärkeätä on tunnistaa ne kaikki.

Kaikki matalan kynnyksen takana olevat palvelut ja toimet ovat ehkäisevää työtä. Riskien varhainen tunnistaminen, niiden puheeksiotto ja hoitoonohjaus tarvittaessa edustavat työtä pienten huolien alueella. Tätä ns. varhaista puuttumista voidaan tehdä sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi myös kunnissa ja järjestöissä, toimialasta tai vastuualueesta riippumatta. Jos huoli muuttuu ilmeiseksi tai suureksi, tarvitsee ihminen apua välittömästi. Tunnistetut ja tiedossa olevat palvelu- ja hoitopolut ja yhdessä sovitut toimintakäytännöt ovat ehkäisevää työtä. Ehkäisevää työtä ovat myös hyvin toimivat palvelut kunnissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa ennen ongelmia, niiden aikana ja jälkeen (ks. taulukko 3).

Ehkäisevä työ on hyvinvointia edistävien päätöksien tekemistä kaikilla kunnan sektoreilla kuntalaisia ja kansalaisjärjestöjä kuunnellen. Jotta ehkäisevä työ on toimivaa, on oltava selvää, kuka sitä johtaa. Lisäksi työlle on hyvä määritellä koordinoinnista vastaava henkilö ja työtä tukeva monialainen työryhmä. Hyvinvointialueelle on tulossa myös ehkäisevän päihdetyön rakenne, joka vuoropuhellee Kanta-Hämeen kuntien kanssa.

		Työkalut ja toiminta	Toimijat
Ei huolta:	Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> • Ajantasaisen tiedon tuottaminen • Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen • Kaikille ikäryhmille kohdennetut toimet 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntien peruspalvelut, mm. sivistystoimen palvelut; varhaiskasvatus, nuorisotyö, koulut • Sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut ja erityispalvelut (Hyvinvointikuntayhtymä/vuodesta 2023 lähtien Kanta-Hämeen hyvinvointialue) • Seurakunnat • Ohjaamo Forssa • Elinkeinoelämä (Pakka –työ) • Kolmannen sektorin toimijat, kuten <ul style="list-style-type: none"> ○ Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry ○ Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisosastot ○ Harrastus- ja urheiluseurat ○ Vanhempainyhdistykset ○ Lions Clubit ○ Forssan Seudun Mielensterveysseura ○ Pelirajat'on / Sosped-säätiö ○ Suomen Punainen Risti ○ Martat ○ FinFami ○ Forssan seudun Astma- ja Allergiayhdistys
Huoli herää:	Matalan kynnyksen palvelut	<ul style="list-style-type: none"> • Varhainen tunnistaminen, puheeksiotto, mini-interventio (mm. testit (Audit ym.)) • Ryhmätoiminta • Nuorten ryhmät • Verkkopalvelut 	
Tuntuva huoli:	Päivystyspalvelut	<ul style="list-style-type: none"> • Kriisityö • Sosiaalipäivystys 	
Suuri huoli:	Kohdennetut palvelut	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut 	

Taulukko 3.

3. Tavoitteet vuosille 2022-2025

Kansalliset päihde- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin ehkäisyn tavoitteet vuoteen 2025 mennessä (taulukko 4).

Taulukko 4

Alkoholi	<ul style="list-style-type: none">• Alkoholin kokonaiskulutus on alle 10 litraa 100 % alkoholia asukasta kohden (15 vuotta täyttäneet) (THL)• Kerralla vähintään kuusi alkoholiannosta kerran viikossa tai useammin juovien osuus on 20–64 –vuotiailla alle 10 % (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH)• Kerralla vähintään kuusi alkoholiannosta 30 päivän aikana juovien osuus on 15–16 –vuotiaiden joukossa korkeintaan 15 % (THL, Eurooppalainen koululaistutkimus ESPAD)
Tupakka	<ul style="list-style-type: none">• Alle 8 % 20–64 –vuotiaista käyttää tupakka- tai nikotiinituotteita (THL, Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus ATH)• Lukion ja ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden päivittäinen tupakan, nuuskan ja sähkösavukkeiden käyttö vähenee sekä käytössä näkyvät erot kaventuvat näiden koulutusmuotojen opiskelijoiden välillä (THL, Kouluterveyskysely)
Huumausaineet	<ul style="list-style-type: none">• Viimeisen kuukauden aikana jotain huumausainetta käyttäneiden osuus 15–69 –vuotiaista on korkeintaan 2 % (THL, Huumeekysely)
Rahapelaaminen	<ul style="list-style-type: none">• Niiden 15–17 –vuotiaiden osuus, joilla on ollut rahapelaamisen aiheuttama ongelma viimeisen 12 kuukauden aikana, on pienempi kuin vuonna 2015 (THL, Suomalaisten rahapelaaminen -kysely)• Viikoittainen rahapelejä pelaavien 8. ja 9. luokan oppilaiden osuus on pienempi kuin 7 % (THL, Kouluterveyskysely)

Valtakunnallisten tavoitteiden, suositusten ja lainsäädännön lisäksi toimintaa ohjaavat paikallisesti laaditut suunnitelmat, jota tämä kyseinen suunnitelma edustaa. Seudullisista tavoitteista vuosille 2022–2025 on sovittu seudullisessa ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkostossa. Seutukunnallinen yhdyshenkilöverkosto nimeää ehkäisevän päihdetyön tavoitteet kansallisten ja maakunnallisten tavoitteiden sekä paikallisesti esiinnousseiden ja todennettujen tarpeiden pohjalta, ja arvioi niiden toteutumista vuosittain.

Seudulliset tavoitteet vuosille 2022–2025 ovat:

1. Ehkäisevää työtä tehdään kaikissa kunnan toimissa
2. Ehkäisevä päihdetyö ja pelihaittojen ehkäisy toteutuu verkostoyhteistyönä
3. Alaikäisten päihdemyönteisyyden ja päihdekokeilujen väheneminen ja aloitusiän nostaminen
4. Työikäisten ja ikäihmisten päihde- ja pelihaittojen väheneminen
5. Päihde-, mielenterveys- ja pelihaittakysymyksistä on saatavilla tietoa helposti ja riittävästi
6. Ammattilaiset tunnistavat päihtheisiin, mielenterveyteen ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja ja osaavat tukea asiakasta varhaisessa vaiheessa

Tavoitteita koskevat toimenpiteet ehkäisevän päihdetyön kehittämiseksi ja edistämiseksi vuosien 2022–2025 aikana on kirjattu toimintasuunnitelman lopussa esitettävään taulukkoon (liite 1) Liitteenä on myös Forssan seudun ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkoston vuosikello vuosille 22-25 (liite 2).

Liite 1

PAINOPISTE 1. EHKÄISEVÄÄ TYÖTÄ TEHDÄÄN KAIKISSA KUNNAN TOIMISSA				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	VASTUUTOIMIJIAT	AIKATAULU	MITTARIT
<p>Ehkäisevä työ kuuluu kaikille.</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön rakenteiden kehittäminen</p> <p>Tavoitteena elää muutoksen keskellä ja kirkastaa sitä, miten työ jakaantuu hyvinvointialueilla. Tehdään yhteistyötä uuden maakuntarakenteen kanssa.</p>	<p>Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma hyväksytään kaupungin/kuntien hallituksessa tai valtuustossa.</p> <p>Kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön tehtävien yhdenmukaistaminen ja ajankäytön selkeyttäminen.</p> <p>Jokaiseen kuntaan selkeä budjetti ehkäisevään päihdetyöhön</p>	<p>Kuntien ept-työstä vastaavat virkamiehet ja ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto</p> <p>Kunnat</p>	<p>Valtuustokausittain</p> <p>Toimintakertomuksessa seurataan vuosittain ehkäisevän päihdetyön ryhmän toiminnan toteutumista</p>	<p>Hyväksytty toimintasuunnitelma</p> <p>Onko tavoitteet saavutettu kuntatasolla-esimerkiksi toteutumistarvioitaan hyvinvointiraportissa</p> <p>Suunnitelmien sisällön seuranta vuosittain</p>
<p>Ehkäisevä päihdetyö ja pelihaittojen ehkäisy kirjataan osaksi kuntastrategiaa ja/tai hyvinvointi- suunnitelmaa.</p>	<p>Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma on laadittu kunnissa, sitä päivitetään ja tavoitteiden toteutumista seurataan suunnitellusti.</p> <p>Monialaisten HYTE -ryhmien perustaminen, johon EPT kuuluu.</p>			

Liite 1

PAINOPISTE 2. EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ JA PELIHAITTOJEN EHKÄISY TOTEUTUU VERKOSTO- YHTEISTYÖNÄ				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	VASTUUTOIMIJAT	AIKATAULU	MITTARIT
Koordinoitu ehkäisevä päihdetyö ja pelihaittojen ehkäisy toteutuu verkostoyhteistyönä.	<p>Jokaisen kunnan ja verkostoon kuuluvalla ehkäisevänpäihdetyön henkilöllä olisi riittävät resurssi toiminnan toteuttamiseen.</p> <p>Tehdään yhteistyötä järjestöjen ja muun kolmannen sektorin kanssa ja tuetaan niitä ehkäisevän työn tekemisessä. EHYT ry:n asiantuntija osallistuu verkoston kokouksiin</p> <p>Valtakunnallisiin kampanjoihin osallistuminen ja niistä tiedottaminen seutukunnalla.</p> <p>Yhteistyö Kanta-Hämeen alueellisen ehkäisevän päihdetyönverkoston kanssa</p>	<p>Kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto</p>	<p>2022–2025</p> <p>Jatkuva</p>	<p>EHKÄPÄ - suunnitelmassa kirjattujen tehtävien toteutuminen</p> <p>Yhteistyön muodot ja laajuus</p> <p>Yhdyshenkilöverkoston vuosikellon toteutuminen</p>
PAKKA – toimintamallin elvyttäminen pandemian jälkeen seutukunnallisesti	Kutsutaan paikallinen PAKKA-verkosto koolle ja aloitetaan jälleen säännöllinen toiminta ja sen suunnittelu	PAKKA-työryhmä	2022–2025	PAKKA – Indikaattorit

Liite 1

PAINOPISTE 3. ALAIKÄISTEN PÄIHDEMYÖNTEISYYDEN JA PÄIHDEKOKEILUJEN VÄHENEMINEN JA ALOITUSIÄN NOSTAMINEN				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	VASTUUTOIMIJAT	AIKATAULU	MITTARIT
<p>Päihdemyönteisyys ja päihdekokeilut vähenevät ja aloitusikä nousee.</p> <p>Päihdehaitat vähenevät.</p>	<p>Päihdekasvatus toteutuu ajantasaiseen tutkittuun tietoon perustuvien menetelmin.</p> <p>Järjestetään ostokokeet (Kevät 2023)</p>	<p>Kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö yhteistyössä oppilaitosten kanssa.</p> <p>PAKKA-työryhmä</p>	Jatkuva	<p>Kouluterveys- kyselyt, Sotkanet, Pakka – indikaattorit</p> <p>Ostokokeen tulokset</p>
<p>Osallisuuden lisääminen.</p>	<p>Ehkäisevä päihdetyö juurrutetaan varhaiskasvatukseen sekä nuorisokoulu- ja opiskelutyöhön.</p>	<p>Kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö</p> <p>Yksiköiden esimiehet + yhteisölliset oppilashuoltoryhmät</p>	Jatkuva	<p>Kouluterveys- kyselyt, Sotkanet, Pakka – indikaattorit</p>

Liite 1

PAINOPISTE 4. TYÖIKÄISTEN JA IKÄIHMISTEN PÄIHDE- JA PELIHAIKTOJEN VÄHENEMINEN				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	VASTUUTOIMIJIAT	AIKATAULU	MITTARIT
Päihdehaittojen väheneminen. Fyysisten tapahtumien ja positiivisen näkyvyyden lisääminen	Valtakunnallisiin kampanjoihin osallistuminen ja niistä tiedottaminen seutukunnalla. Tapahtumien ja tiedotteiden ideointi ja toteutus Järjestöjen ja muiden toimijoiden tavoittelu sekä yhteistyö niiden kanssa	Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto Tapahtumissa yhteistyöhön saadut järjestöt ja muut toimijat	Jatkuva	Päihdetilannekysely 4-vuoden välein (kevällä 2024) Tapahtumien osallistujamäärät Tapahtumissa kerättävä palaute
	Terveystiedon edistäminen.	Terveystiedon edistämisen työryhmä		Terveystiedon edistämisen suunnitelman toteutuminen
	Pakka – työ.	Anniskelu – työryhmä		Pakka-Indikaattorit

Liite 1

PAINOPISTE 5. PÄIHDE-, MIELENTERVEYS- JA PELIHAITTA- KYSYMYKSISTÄ ON SAATAVILLA TIETOA HELPOSTI JA RIITTÄVÄSTI				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	VASTUUTOIMIJAT	AIKATAULU	MITTARIT
Kuntalaisilla on saatavilla tietoa helposti ja riittävästi päihde- ja pelihaittakysymyksistä.	<p>Viestitään päihteistä ja niiden riskitekijöistä, ongelmallisesta pelaamisesta sekä ilmiöiden yhteyksistä toisiinsa.</p> <p>Toteutetaan kaikenikäisille kohdennettua viestintää.</p> <p>Tehdään viestintäyhteistyötä sekä paikallisten että valtakunnallisten toimijoiden kanssa.</p>	<p>Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto, EHYT ry, AVI</p>	Jatkuva	<p>Alustojen määrä, jossa julkaisuja on jaettu sekä viestinnän monipuolisuus</p> <p>Jaettujen julkaisujen katselumäärät</p> <p>Päihdetilanne- kysely</p>
	<p>Ohjataan oma-apu – sivustoille (esim. päihdelinkki, mielenterveystalo, peluuri jne.)</p>	<p>SOTE -ammattilaiset</p>		

Liite 1

PAINOPISTE 6. AMMATTILAISET TUNNISTAVAT PÄIHITEISIIN, MIELENTERVEYTEEN JA ONGELMAPELAAMISEEN LIITTYVIÄ RISKEJÄ JA HAITTOJA JA OSAAVAT TUKEA ASIAKASTA VARHAISESSA VAIHEESSA				
TAVOITTEET	TOIMENPITEET	VASTUUTOIMIJIAT	AIKATAULU	MITTARIT
Päihteisiin ja ongelmapelaamiseen liittyviä riskejä ja haittoja tunnistetaan ja otetaan puheeksi.	Kuntien henkilöstöä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden alojen ammattilaisia on ohjeistettu ja koulutettu tunnistamaan päihde- ja peliongelmat, ottamaan ne puheeksi sekä tarjoamaan niihin tukea varhaisessa vaiheessa (esim. mini-interventio).	Esimiehet/ johto SOTE-ammattilaiset Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkosto	Jatkuva	Järjestetyt koulutukset; osallistujat, koulutuspäivät, ammattiryhmien monipuolisuus ja koulutuksissa esitellyt ja käytössä olevat menetelmät ja välineet
Ammattilaisten riittävä osaaminen.	Keinoista ja menetelmistä on välitetty tietoa ammattilaisten ja toimijoiden käyttöön.			

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN YHDYSHENKILÖVERKOSTON VUOSIKELLO

